

İTALİYA MƏNŞƏLİ YUMŞAQ BUĞDA GENOTİPLƏRİNİN BIOMORFOLOJİ ƏLAMƏTLƏRİ ƏSASINDA KLASTER ANALİZİ

Gültəkin Eminova

Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Abşeron Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzi

Tədqiqat işində ilk dəfə olaraq, Azərbaycan şəraitində əkilmiş İtaliya mənşəli 100 yumşaq buğda genotipindən istifadə olunmuşdur. Bu genotiplər AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Abşeron bazasında 7 biomorfooloji-kəmiyyət (bitkinin boyu, pedanklın uzunluğu, sünbülün uzunluğu, kütləsi) əlamətləri əsasında öyrənilmişdir. Klaster analizindən genotiplər arasında oxşarlıq və genetik məsafənin müəyyən edilməsi məqsədilə istifadə edilmişdir. Ward metodu və Evklid genetik məsafənin indeksi əsasında qurulmuş dendroqramda genotiplər bütün morfooloji əlamətlər üzrə 4 əsas qrupa ayrılmışdır. Birinci klaster ən çox genotipi özündə birləşdirməklə, tədqiq olunan buğda genotiplərinin 31%-ni təşkil edir. Bu klasterdə yerləşən genotiplərdə bütün əlamətlər yüksək qiymətə malik olmuşdur. Belə ki, genotiplərdə bitkinin boyu 99 sm, pedanklın uzunluğu 40.2 sm, sünbülün uzunluğu 11.4 sm, sünbüldə sünbülcüklərin sayı 21 ədəd, əsas sünbüldə dənin sayı 48 ədəd, əsas sünbüldə dənin kütləsi 3.3 q, 1000 dənin kütləsi 62 q olmaqla maksimum qiymətlər müşahidə edilmişdir. Bu səbəbdən bu klasteri yüksək məhsuldar qrup kimi qiymətləndirmək olar.

İkinci klasterdə 24 genotip toplanmışdır. İkinci klasterdə bitkinin boyu (54 sm), pedanklın uzunluğu (22 sm), əsas sünbüldə dənin kütləsi (1.2 q) əlamətləri minimum qiymətlərə malik olmuşdur.

Üçüncü klaster 23 nümunədən ibarətdir. Bu klasterdə yerləşən genotiplər 1000 dənin kütləsi əlamətini çıxarmaqla digər əlamətlər üzrə orta qiymətlərə malik olmuşdur. Belə ki, 1000 dənin kütləsinə görə ən kiçik qiymət alan A0011 genotipi bu klasterdə yerləşir (41 q).

Dördüncü klasterdə yerləşən 22 genotipin göstəriciləri ikinci və üçüncü klasterdə yerləşən genotiplərdən yüksək, birinci klasterdə yerləşən genotiplərdən isə aşağı olmuşdur.

Tədqiqatın nəticəsinə əsasən, bir çox məhsuldarlıq göstəriciləri yüksək olan A006, A011, A017, A018, A029, A071, A078, A102, A142, A145, A170 nümunələrindən seleksiya işlərində qiymətli başlanğıc materialı kimi istifadə etmək olar.